

ЕЛИФ
ШАФАК
ОСТРОВЪТ
на
ИЗГУБЕНИТЕ
ДЪРВЕТА

Превод от английски език Красимира Абаджиева

Анишър
ЕГМОНТ

Анишър

Книгата се издава под това лого, запазена марка на ЕГМОНТ.
Всички права запазени. Нито книгата като цяло, нито части от нея
могат да бъдат възпроизвеждани под каквато и да е форма.

Оригинално заглавие: *The Island of Missing Trees*

Copyright © Elif Shafak, 2021

All rights reserved.

Превод Красимира Абаджиева

Редактор Радка Бояджиева

Коректор Павлина Върбанова

Издава „Егмонт България“ ЕАД
1142 София, ул. „Фритъф Нансен“ 9
www.egmontbulgaria.com

Отпечатано в „Мултипринт“ ООД, Костинброд, 2021

Тираж: 7000 бр.

ISBN 978-954-27-2648-7

*Посвещавам книгата на имигрантите и изгнаниците
навсякъде по света,
на изкоренените, на отново вкоренените
и на всички без корени.*

*Както и на дърветата, които оставихме,
но корените им са в нашите спомени...*

*Който не познава чилийската гора, не познава нашата
планета. От тези земи, от тази каа, от тази тишина
тръгнах да бродя и да пея по света.*

Пабло Неруда, „Изповядвам, че живях“*

*За кръв дошъл бе! Тъй е: кръв за кръв!
А камъни са мърдали; дървета
са проговаряли...***

* Превод от испански Тодор Нейков и Стефан Савов. – Бел. прев.

** „Макбет“, Уилям Шекспир. Превод Валери Петров. – Бел. прев.

Съдържание

<i>Предисловие: Остров</i>		9
ПЪРВА ЧАСТ	Как да заровим гърво	15
ВТОРА ЧАСТ	Корени	79
ТРЕТА ЧАСТ	Ствол	149
ЧЕТВЪРТА ЧАСТ	Клони	199
ПЕТА ЧАСТ	Екосистема	265
ШЕСТА ЧАСТ	Как да изровим гърво	315
<i>Към читателя</i>		351
<i>Речник</i>		355
<i>Благодарности</i>		359

Остров

Имало едно време някъде там, в далечния край на Средиземно море, един остров – толкова красив и син, че пътешествениците, пилигримите, кръстоносците и търговците се влюбвали в него и искали или да останат завинаги, или да го вържат с конопено въже и да го вземат със себе си.

Може би легенди...

Ала легендите са създадени, за да ни разкажат онава, което историята е забравила.

Преди много години заминах от този остров със самолет, в мек черен кожен куфар, но така и не се завърнах. Осинових си друга страна – Англия – и в нея израснах и заживях, но всеки божи ден копнея да се върна. У дома. В моя майчин край.

Сигурно е още там, където го оставих, нагиза се и потъва с вълните, които се разбиват и пенят по скалистия бряг. На кръстопът между три континента – Европа, Африка, Азия, но и Леванта, тази огромна недостъпна територия, изчезнала от съвременната карта на света.

Картите са двуизмерни, с произволни символи и очертани граници, които сочат кой ни е приятел и кой враг, кой заслужава обичта ни, кой омразата и кой пълното ни безразличие.

Картографията е синоним на истории, разказани от победители.

Защото няма истории, разказани от победени.

Ето как си го спомням: златни плажове, тюркоазено море, лазурни небеса. Всяка година морските костенурки идваха на брега, за да снесат яйцата си в ситния като пудра пясък. Вятърът в късния следобед донасяше лъх на гардении, циклами, лавандула и орлови нокти. Окрилени от присъщата единствено на мечтателите надежда, към небето пълзяха плетениците на глициниите. Неизменната целувка на нощта върху кожата носеше жасминов дъх. Тамошната луна беше по-близо до земята, висеше ярка и нежна над покривите и стелеше блясък върху тесните алеи и калдъръмените улици. И все пак сенките намираха начин да се промъкват. Шепот на съзаклятие и подозрение се носеше в тъмната, тъй като островът беше разцепен на две – северна и южна част, с преобладаващи различни езици, различен живот и различна памет – и когато островитяните се молеха, молитвите им рядко бяха отправени към един и същи бог.

Като прорязана в сърцето, столицата беше разделена с ограда. Покрай демаркационната линия – границата – се редяха порутени къщи с дупки от куршуми, опустели дворове с рани от избухнали гранати, запуснати и изоставени магазини със заковани витрини, провиснали на пантите резбовани врати, ръждясали и прашни коли от едно друго време... Пътищата бяха преградени с бодлива тел, чували с пясък, варели с цимент, противотанкови ровове и наблюдателници. Улиците свършваха неочаквано – като недовършени мисли и недоразгадани чувства.

Когато не патрулираха, войниците стояха и пазеха с автомати в ръка. Млади, отегчени, самотни мъже от различни краища на света, които се бяха озовали на острова, без да знаят нищо за този далечен край и сложна-

та му история. На стените бяха изписани с големи букви и ярки цветове предупреждения и забрани:

ПРЕМИНАВАНЕТО ДОТУК

НЕ ВЛИЗАЙ. ОГРАНИЧЕНА ЗОНА

СНИМАНЕТО ЗАБРАНЕНО

Имаше и надраскани с тебешир „пояснения“:

Добре дошли в ничия земя

Разделящата Кипър и патрулираната от войските на Обединените нации буферна зона беше гълга сто седемдесет и седем километра и широка от шест километра до няколко метра. Тя минаваше през какво ли не – изоставени села, крайбрежни местности, блата, незасети ниви, борови гори, плодородни поля, медни рудници, археологически разкопки... Лъкатушеше като призрак на древна река, но колкото по-близо бе до столицата, ставаше все по-забележима, биеща на очи и натрапчива.

Никозия. Единствената разделена столица в света.

Това звучеше дори положително, сякаш градът беше специален и едва ли не уникален, противопоставящ се на земното притегляне като устремената нагоре пясъчинка в мига на обръщането на пясъчния часовник. Всъщност Никозия не правеше изключение от предишните и бъдещите сегрегирани места и разделени общности. Но за времето, за което ви разказвам, тя беше единствена. Последният разделен град в Европа.

Моят роден град.

Има много неща, които дори една такава ясно очертана и строго охранявана граница не може да спре. Среди-земноморския вятър, който е учудващо силен, макар и с нежното име *меатем* или *мелтеми*. Пенерудите, скакалците и гушерите. Дори охлювите, въпреки незавидната им скорост. Понякога изпуснат балон за детски рожден ден току се понася към небето и навлиза в територията на врага. Ами птиците? Синя чапла, черноглава овесарка, меден мишелов, жълта стърчиопашка, брезов певец, черночела свръчка и любимата ми златна иволга. Мигриращи от Северното полукълбо предимно нощем, със зачервени очи и понесли мрака на върха на крилете си, птиците спират за малко по средата на дългия полет и продължават за Африка. Островът е място за почивка, лагуна в повествованието, промеждутък.

В Никозия има един хълм, на който всички хвъркати се събират да търсят храна. Мястото е обрасло с къпинак, жилеца коприва и туфи пирен. Сред шубраците има стар кладенец. Скрипецът му скърца при най-лекото завъртане, а металната кофа виси на прокъсано, оплетено с водорасли въже. Кладенецът е черен като нощта и леденостуден дори в най-жаркото обедно време, когато слънцето сипе огън и жупел, а зейналата му гладна пасть е в очакване на следващата хапка. Той поглъща всеки светлинен лъч и всеки горещ лъх и те потъват безвъзвратно в дългото му каменно гърло.

Ако се окажете близо до кладенеца и любопитството ви подтикне да надникнете, в няколкото мига на приспособяване към мрака ще зърнете блясък като от седефени люспи на риба, която се шумгува във водата. Не се поддавайте на тази илюзия. Долу няма риби. Няма змии. Няма скорпиони. Не висят паяци на копринени нишки. Блясъкът не е от живо същество, а от старинен осемнайсеткаратов джобен часовник, украсен с перли и гравирен със стих:

*Да стигнеш там – това е твоята цел,
ала по пътя никак да не бързаеш...*

На гърба има две гравирани букви:

Й&Ю

Кладенецът е дълбок десет метра и широк метър и осемдесет. Изграден е от заоблени дялани камъни чак до безмълвната и застояла вода на дъното. Там лежат двама някогашни собственици на известна таверна. Слаби, средни на ръст и с големи църкнали уши, с които често се шегували. Родени и израснали на острова, двамата били на около четирийсет, когато ги отвлekli, пребили и убили. Хвърлили ги в кладенеца, завързани с верига и с тежка кофа с цимент, за да не могат да изплуват. Единият мъж носел джобния си часовник, който спрял точно осем минути преди полунощ.

Времето е пойна птица и като всяка пойна птица то може да бъде пленено. Да остане в клетка завинаги и по-дълго, отколкото сте допускали. Но времето не може да е пленник завинаги.

Никои плен не е вечен.

Някой ден металът ще прогние от ръждата, веригите ще се скъсат и коравото циментово сърце ще се разтопи така, както след години се случва с всички кораби сърца. И тогава двете мъртви тела ще се освободят и ще заплуват към потрепващото на пречупените слънчеви лъчи късче небе. Ще се въздигнат към блажения син светлик над кладенеца – първо бавно, а после бързо и шеметно, като змурци в борба за глътка въздух.

Рано или късно полуразрушеният кладенец на сред красивия и самотен остров в далечния край на Средиземно море ще рухне от само себе си и тайната ще излезе наяве, така както се случва с всички тайни.